

Na podlagi drugega odstavka 69. člena Zakona o znanstvenoraziskovalni in inovacijski dejavnosti (Uradni list RS, št. 186/21 in 40/23) je upravni odbor Urbanističnega inštituta Republike Slovenije na svoji 14. redni seji dne 18. 12. 2024 sprejel

KODEKS RAZISKOVALNE ETIKE URBANISTIČNEGA INŠTITUTA REPUBLIKE SLOVENIJE

1. PREDMET KODEKSA

1. člen

Ta kodeks določa načela in pravila etičnega ravnanja raziskovalcev Urbanističnega inštituta Republike Slovenije, po katerih so se dolžni ravnati pri opravljanju raziskovalnega dela.

V tem kodeksu uporabljeni izrazi raziskovalec, avtor, predsednik, namestnik predsednika, član, prijavitelj, direktor in drugi izrazi, ki so zapisani v moški spolni slovnični obliki, so uporabljeni kot nevtralni za moške in ženske.

2. NAČELA RAZISKOVALNE ETIKE

2. člen

Načela raziskovalne etike, po katerih so se raziskovalci dolžni ravnati pri opravljanju raziskovalnega dela, so:

- prizadevanje za kakovost raziskav, ki se kaže predvsem v zasnovi raziskav, uporabljeni metodologiji, izvedeni analizi in uporabi virov;
- poštenost, ki se kaže predvsem v preglednem, pravilnem, popolnem in nepristranskem razvijanju, izvajanju in pregledovanju raziskav ter poročanju in obveščanju o raziskavah;
- spoštovanje raziskovalk in raziskovalcev, udeleženk in udeležencev raziskav, širše sprejetih družbenih vrednot, prostora in okolja;
- težnja k jasni določitvi nalog in rednemu usklajevanju znotraj raziskovalne skupine;
- prevzemanje odgovornosti za izvedbo dogovorjenih delov raziskave (od zamisli do objave, za njihovo upravljanje in organizacijo, usposabljanje, nadzor in mentorstvo ter njihove širše učinke);
- transparentnost in odprtost, ki se kažeta predvsem v transparentnosti raziskovalne dejavnosti raziskovalcev in raziskovalk na področju metod, postopkov in rezultatov ter odprtosti za kritike, vprašanja in dialog z drugimi raziskovalci in javnostjo.

Raziskovalci so se pri svojem raziskovalnem delu dolžni ravnati tudi po določbah in načelih naslednjih dokumentov in njihovih zadnjih posodobitev:

- Evropski kodeks ravnanja za ohranjanje raziskovalne poštenosti;
- Evropski kodeks ravnanja za raziskovalno integriteto;
- Montreal Statement on Research Integrity in Cross-Boundary Research Collaborations;
- Kodeks ravnanja javnih uslužbencev (Uradni list RS, št. 8/01).

3. člen

Raziskovalci so se dolžni seznaniti z določbami tega kodeksa ter dokumentov, na katere se ta kodeks sklicuje ali nanje napotuje, ter načeli raziskovalne etike.

Raziskovalec potrdi seznanjenost s tem kodeksom in njegovimi prilogami s sklenitvijo pogodbe o zaposlitvi, v kateri se navede dolžnost raziskovalke oziroma raziskovalca seznaniti se z določbami tega kodeksa, ali s podpisom izjave, ki je priloga 5 tega kodeksa, in se hrani v kadrovski mapi raziskovalca.

3. RAZISKOVALNO DELO

4. člen

Raziskovalci se pri opravljanju raziskovalnega dela zavezujejo:

- upoštevati najnovejše dosežke na predmetnem znanstvenem področju in razvijanju raziskovalnih zamisli;
- prepoznati morebitna tveganja, povezana z raziskavo;
- raziskavo pazljivo, premišljeno in skrbno zasnovati, izvesti, analizirati in dokumentirati ter pri tem pravilno in zavestno uporabljati raziskovalna sredstva;
- upoštevati kodekse in predpise, ki so pomembni za znanstveno področje raziskave;
- poročati o rezultatih na način, ki je združljiv s standardi stroke in dovolj natančno, da se rezultati lahko preverijo in ponovijo.

4. OBJAVLJANJE IN RAZŠIRJANJE REZULTATOV

1. Avtorstvo

5. člen

Raziskovalci so dolžni poskrbeti, da so vsi, ki so prispevali k zasnovi raziskav, zbiranju za raziskavo pomembnih podatkov oziroma analizi ali razlagi rezultatov, navedeni kot avtorji.

Predhodno se je potrebno dogovoriti o načinu navajanja avtorstva z vsemi sodelujočimi v raziskavi.

O vrstnem redu navedbe imen avtorjev se s konsenzom dogovorijo vsi avtorji, pri čemer se morajo vsi strinjati s predlaganim zaporedjem. V kolikor konsenza ni mogoče doseči se avtorji navedejo po abecednem redu njihovih priimkov in se to ob navedbi avtorstva tudi poudari.

Vsi avtorji so v celoti odgovorni za vsebino objave, razen če je določeno drugače, tj. da določeni avtorji odgovarjajo le za določen del objave. V tem primeru se tudi navede, za kateri del objave so odgovorni.

Raziskovalci se zavezujejo, da v svojih predstavitev ali v drugih dokumentih ali komunikacijah ne bodo navajali kompetenc, ki jih v resnici nimajo.

2. Priznanje doprinosa

6. člen

Raziskovalci se zavezujejo priznati pomembno delo in intelektualne prispevke drugih, vključno s sodelavci, pomočniki ter financerji, ki so ustrezno vplivali na raziskavo.

3. Objave

7. člen

Raziskovalci se zavezujejo pošteno, pregledno in točno objaviti rezultate in razlage raziskav ter pri tem upoštevati zaupnost podatkov ali ugotovitve, če je taka zahteva upravičena.

Raziskovalci so si dolžni prizadevati za objavo rezultatov svojih raziskav, razen če komercialni pomisleki in pomisleki glede zaščite intelektualne lastnine opravičujejo odlog ali neobjavo.

4. Pregledovanje in ocenjevanje

8. člen

Recenzenti so dolžni prispevke za objavo, financiranje, imenovanje, napredovanje ali nagrado pregledovati in ocenjevati pregledno, nepristransko in utemeljeno.

Recenzenti z nasprotjem interesov ne smejo sodelovati pri odločitvah o objavah, financiranju, imenovanju, napredovanju ali nagradah.

Recenzenti so dolžni ohranjati zaupnost vsebin, ki jih pregledujejo, razen kadar obstaja predhodno soglasje za razkritje. Pred vsakršno uporabo predstavljenih zamisli, podatkov ali razlag so recenzenti dolžni pridobiti soglasje avtorja.

5. USPOSABLJANJE IN MENTORSTVO

9. člen

Vodje raziskav, projektov in skupin se zavezujejo svetovati sodelujočim ter jim nudijo potrebne napotke in usposabljanje, da pravilno razvijajo, zasnujejo in organizirajo raziskovalno dejavnost ter spodbujajo kulturo raziskovalne integritete.

Raziskovalci se zavezujejo skozi celotno poklicno pot razvijati svoje strokovne sposobnosti, znanja in dosežke, spremljati novosti na svojem raziskovalnem področju in se usposabljati na področju etike in raziskovalne integritete.

6. DRUŽBENA ODGOVORNOST

10. člen

Raziskovalci so se pri svojem delu dolžni izogibati povzročitvi kakršnekoli škode in ves čas ustrezno upoštevati zdravje, varnost in dobrobit skupnosti, sodelavcev, drugih ljudi, povezanih z njihovo raziskavo, okoljem in prostorom.

Raziskovalci so pri raziskovalnih protokolih dolžni upoštevati in spoštovati razlike v starosti, spolu, kulturi, veroizpovedi, etnični pripadnosti in družbenem sloju.

7. KRŠITVE RAZISKOVALNE ETIKE

11. člen

V nasprotju z določbami in načeli tega kodeksa so zlasti naslednja ravnanja:

- izmišljanje rezultatov in poročanje o njih, kot da bi bili resnični;
- manipuliranje z raziskovalnimi materiali, opremo ali postopki z namenom potvarjanja rezultatov;
- neutemeljeno spreminjanje, izpuščanje ali prikrivanje podatkov ali rezultatov;
- prilastitev dela ali zamisli drugih, ne da bi ustrezno navedli prvotni vir;
- manipuliranje avtorstva, zmanjševanje, zanikanje ali neustrezno navajanje vloge drugih raziskovalcev v objavi;
- ponovno objavljane obsežnih delov raziskav, ki so že bili objavljeni, vključno s prevodi, brez ustreznega priznanja ali citiranja izvirnika;
- selektivno citiranje, da se poudarijo lastne ugotovitve ali izpolnijo želje urednikov, recenzentov ali kolegov;
- neutemeljena selektivnost pri objavljanju rezultatov raziskav;
- dopuščanje, da financerji ali sponzorji ogrozijo neodvisnost v raziskovalnem postopku ali poročanje o rezultatih na način, da se uvedejo ali spodbujajo predsodki;
- neutemeljeno zamujanje in oviranje dela pri izvajanju raziskovalnih ali drugih projektov;
- zloraba nadrejenega položaja za spodbujanje kršitev raziskovalne integritete;
- namerni spregledat domnevne kršitve raziskovalne etike.

8. SPREMLJANJE IZVRŠEVANJA KODEKSA

12. člen

Izvrševanje tega Kodeksa spremlja Komisija za etična vprašanja, ki jo imenuje Znanstveni svet Urbanističnega inštituta Republike Slovenije na podlagi Poslovnika.

9. PREHODNE IN KONČNE DOLOČBE

13. člen

Raziskovalcem, ki so na dan uveljavitve tega kodeksa v delovnem razmerju na Urbanističnem inštitutu Republike Slovenije, se izjava iz drugega odstavka 3. člena tega kodeksa posreduje v podpis najkasneje v roku 8 dni od uveljavitve kodeksa.

14. člen

Znanstveni svet mora sprejeti Poslovnik o delu etične komisije, ki med drugim opredeljuje tudi postopke o imenovanju Komisije za etična vprašanja najkasneje v roku treh mesecev od uveljavitve tega Kodeksa.

Na podlagi Poslovnika v nadaljevanju Znanstveni svet spelje postopke za imenovanje Komisije za etična vprašanja.

15. člen

Ta kodeks začne veljati naslednji dan po sprejemu na seji upravnega odbora.

V Ljubljani, 18. 12. 2024

prof. dr. Marjan Hočevar
Predsednik UO UIRS